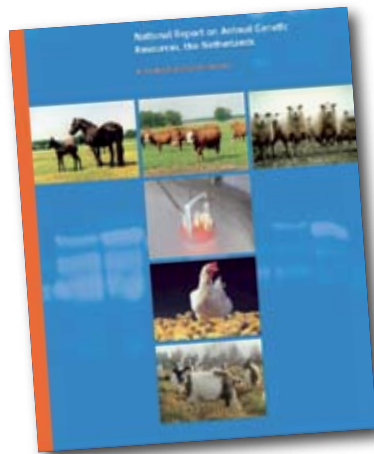

Interlaken: mijlpaal voor behoud van rassen

Het wordt hoog tijd dat we de wereldwijde genetische erosie bij landbouwhuisdieren een halt toeroepen. Dat was de conclusie van de door de FAO (de wereldvoedselorganisatie van de Verenigde Naties) georganiseerde conferentie in Interlaken, Zwitserland, waar meer dan honderd landen waren vertegenwoordigd.

Omslag landenrapport

Volgens de wereldvoedselorganisatie van de Verenigde Naties FAO verliezen we één ras per maand en is ongeveer 20 procent van alle rassen bedreigd. Langzaam maar zeker worden lokale rassen over de gehele wereld vervangen door hoogproductieve rassen. Vanaf heden is het 'Global Plan of Action for Animal Genetic Resources' en de bijbehorende 'Interlaken Declaration' ons referentiepunt om daar iets aan te doen, omdat we ervan overtuigd zijn dat we unieke rassen en genen dreigen te verliezen, van belang voor huidige en toekomstige generaties.

Mondiale inventarisatie

Interlaken is een mijlpaal. Begin jaren negentig werd bij de FAO al vastgesteld dat het verlies van rassen en genetische variatie bij landbouwhuisdieren een belangrijk onderwerp was. Vanaf dat moment stond het onderwerp op de politieke agenda bij FAO. Er werd een start gemaakt met een mondiale inventarisatie van de situatie in de dierlijke productie en de status van rassen met de vraag aan alle landen om een landen-

rapport op te stellen. Ook Nederland heeft toen zo'n rapport opgesteld, met betrokkenheid van de Stichting Zeldzame Huisdierrassen.

Alle landenrapporten zijn vervolgens verzameld en geanalyseerd op regionaal en mondiaal niveau. Deze mondiale inventarisatie heeft een prachtig boek opgeleverd, de 'State of the World's Animal Genetic Resources', een naslagwerk dat ook als basis heeft gediend voor het 'Global Plan of Action'. Het is politiek van groot belang dat het 'Global Plan of Action' succesvol is uitonderhandeld in Interlaken. Landen hebben zich er individueel en samen als internationale gemeenschap aan gecommitteerd.

'Holsteinisering'

Waar de SZH aan werkt, is ook in andere landen aan de orde. Iedereen heeft last van de oprukkende commerciële rassen. De zogenoemde 'holsteinisering' van de mondiale veehouderij illustreert wat er gaande is. De hoogproductieve Holstein Friesian komt volgens de FAO-statistieken in meer dan 120 landen voor. Ook Jerseykoeien, Large White- en Durocvarkens en Saanengeiten komen in ongeveer honderd landen voor.

Inkruising van hoogproductieve rassen wordt niet altijd goed doordacht. Op korte termijn lijkt het soms interessant en er zijn vaak commerciële belangen mee gemoeid, maar op lange termijn kan het fataal zijn voor een ras en zijn unieke eigenschappen.

Unieke rassen van grote waarde

Onze zeldzame rassen in Nederland zijn uniek. Ze hebben een cultuurhistorische waarde en vervullen vaak nuttige functies binnen of buiten de veehouderij. In andere werelddelen komen ook veel rassen voor die van grote waarde zijn omdat ze zijn aangepast aan de

moeilijke omstandigheden aldaar. Afrika kent bijvoorbeeld een groot aantal unieke rassen, zoals wordt geïllustreerd op de website van onderzoeksinstituut ILRI (<http://www.ilri.org/slideshow/AnGR.html>). Een interessant schapenras is de Red Maasai, voorkomend in Kenya en Tanzania. Dit ras is vooral bekend om z'n resistentie tegen wormen. Onderzoeksprojecten hebben aangetoond dat dit een productief ras is onder moeilijke, extensieve omstandigheden. In de jaren zeventig is dit ras echter – met subsidies – volop gekruist met hoogproductieve Dorperrammen. Hoewel bleek dat de Dorperschapen en -kruislingen onder de plaatselijke productie-omstandigheden lang niet altijd geschikt waren, is het aantal zuivere Red Maaischapen heel erg klein geworden.

Global Plan of Action

Het 'Global Plan of Action' kent vier gebieden waar we ons op zouden moeten richten. Ten eerste moeten 'inventarisaties van rassen en karakterisering van de rassen' worden verbeterd. We moeten beter trends en risico's monitoren en beter begrijpen wat we dreigen te verliezen. Dit is een item in vrijwel alle landen, zowel in ontwikkelde als in minder ontwikkelde landen. Het tweede terrein, dat inhoudelijk vanuit Europa stevig is neergezet, is 'stimulering van duurzaam gebruik' van rassen. Er is (nationaal) beleid nodig gericht op duurzame ontwikkeling van de veehouderij, op de verbe-

Kandolvarken in Cambodja

tering en ontwikkeling van lokale rassen en op de ontwikkeling van een 'markt' voor (producten van) lokale rassen. Duurzaam gebruik gaat ook veel verder dan zeldzame of lokale rassen. Ook bij veel 'grotere' rassen is er sprake van verlies aan genetische diversiteit en inteelt binnen populaties. Het derde thema is 'conservering'. We zijn er inmiddels van overtuigd dat dominante ontwikkelingen zoals globalisering niet zijn te stoppen en dat we voorbereid moeten zijn op dierziekten of rampen. Om die redenen moeten we ervoor zorgen dat we de nog aanwezige diversiteit veiligstellen, bijvoorbeeld in een genenbank. 'Capacity building' is het vierde en laatste thema. Onderwijs en training van mensen zijn de basis voor goed beleid en succesvolle acties.

Implementatie en financiering

Het heeft geen zin een plan te bedenken zonder de intentie om het plan ook te implementeren, zegt ieder weldenkend mens. Implementatie van

Runderen in Zuidoost-Azië

het 'Global Plan of Action', en dan in het bijzonder de financiële aspecten daarvan, vormde het grootste punt van discussie in Interlaken. De belangen tussen regio's lopen sterk uiteen. Met name zuidelijke regio's, ofwel de grote groep ontwikkelingslanden, wilden ferme uitspraken over substantiële en additionele financiering voor dit onderwerp. Zij verwachten dat meer ontwikkelde landen hen helpen bij het behoud van diversiteit. Noordelijke landen hadden echter de opdracht meegekregen niet te veel toezeggingen te doen. Europa en ook vooral Nederland nemen in deze discussies een middenpositie in. Voor de Nederlandse overheid is behoud van biodiversiteit een belangrijk thema en we willen ons daar mondiaal voor inzetten. Er is de komende jaren veel geld en inzet nodig van nationale overheden, internationale organisaties en donoren om invulling te geven aan dit 'Global Plan of Action'.

Belang van verhoogde inzet

De 'Interlaken Declaration' onderstreept ook het belang van een verhoogde inzet voor behoud van zeldzame rassen in Nederland. Onze zeldzame rassen zijn een heel kwetsbaar bezit. Het risico dat door besmettelijke ziekten of afnemende belangstelling bij fokkers of veehouders deze oude rassen uitsterven is groot. Voor sommige rassen is het gebruik in de veehouderij nog steeds dominant. Andere rassen hebben hun waarde voor het beheer van natuur en landschap, voor variatie in smaak van ons voedsel of hebben andere (cultuurhistorische) waarden of functies in onze maatschappij.

Schoonebeekerkudde

Ho-kippen in Vietnam

Verschillen maken het leven interessant. Zo ook de verschillen in landschappen, in de smaak van ons voedsel, maar ook de verschillende diersoorten en hun verschillende rassen. Diversiteit binnen de soorten van landbouwdieren is niet alleen interessant en aaibaar, maar ook heel belangrijk voor onze voedselproductie. Alleen door een duurzaam gebruik van al die verschillende rassen kan de verscheidenheid aan goede en nuttige eigenschappen van deze dieren behouden worden voor de toekomstige generaties.

Wie houdt de rassen in stand?

Tot op heden zijn het vooral de rijkere landen die er in slagen om met subsidies of stimuleringsbeleid de oude rassen in stand te houden. Ieder land heeft z'n eigen karakteristieken

en knelpunten, maar overal moet er meer aandacht komen voor behoud van rassen en genetische diversiteit in het algemeen. Nationaal beleid dient te erkennen dat lokale rassen van onschatbare waarde zijn voor de boeren of herders die ervan afhankelijk zijn, of voor toekomstige generaties. We kunnen ook een appel doen op het bedrijfsleven, bijvoorbeeld fokkerijorganisaties. Zij zijn ten eerste verantwoordelijk voor het behoud van variatie binnen hun eigen commerciële populaties, maar we mogen ook verwachten dat ze hun steentje willen bijdragen om een deel van de negatieve effecten van hun zeer succesvolle fokprogramma's te voorkomen.

Samenwerking binnen Europa

Een deel van de 'lokale' rassen komt voor in meerdere landen, of rassen in verschillende landen lijken heel veel op elkaar. Fries-Hollandse koeien en MRIJ-vee komen bijvoorbeeld niet alleen in Nederland voor en landsgrenzen zijn voor veel lokale of regionale rassen een kunstmatige scheidslijn. Dit gegeven biedt wel kansen voor samenwerking, tussen bijvoorbeeld Nederland, Duitsland, België en Luxemburg. Uitwisseling van genetisch materiaal over landsgrenzen heen kan nuttig zijn om een ras vitaal te houden of te verbeteren. Ook het gezamenlijk opzetten van een genenbank of de uitwisseling van kennis zal de efficiëntie bevorderen. Het Centrum voor Genetische Bronnen, Nederland (CGN) van Wageningen UR ziet ook voordelen in een inniger samenwerking binnen de Benelux als het gaat om ontwikkeling en beheer van genenbanken. Ook de Europese Commissie stimuleert samenwerking als het gaat om behoud van veerassen. CGN coördineert onder meer een Europees project waarbij in tien landen wordt gekeken naar factoren die bijdragen aan succesvolle strategieën om lokale runderrassen te behouden (Eureca). Een vergelijkbaar project is er ook voor schapenrassen (Heritagesheep).

Tijd voor concrete invulling

In Interlaken zijn nu afspraken gemaakt om ernst te maken met het behoud van de oorspronkelijke rassen van landbouwhuisdieren in de hele wereld. Elk land zal zich inzetten voor

Yak in Bhutan

de bescherming van zijn eigen waardevolle, lokale rassen. Maar dit is niet alleen een zaak van de politiek. Het gaat erom hoe we concreet invulling geven aan ons streven om bijvoorbeeld zeldzame rassen te behouden. Ondanks vele goede initiatieven zijn ook onze eigen zeldzame rassen nog lang niet uit de gevarenzone. We moeten ons inzetten om meer mensen enthousiast te krijgen voor het houden en fokken van zeldzame rassen. Als burger of boer kunnen we bewust kiezen voor het houden van oorspronkelijke Nederlandse rassen. Dit geldt eveneens voor grotere terreinbeheerders, zoals Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer of provinciale landschappen. Ook als consument kunnen we voorkomen dat ons voedselaanbod verarmt door te kiezen voor variatie in de wereld van landbouwhuisdieren, een van de belangrijkste bronnen voor ons voedsel. Er zijn nog Nederlandse rassen die bedrijfseconomisch goed meekunnen, maar ze zijn blijkbaar niet meer in de mode. Ook lijkt het wel alsof mensen vaak liever kiezen voor een exotisch buitenslands ras dan voor ons eigen cultureel erfgoed. We bepalen uiteindelijk zelf hoe onze omgeving eruitziet. We kunnen ervoor kiezen om een landschap te onderhouden met machines of door het laten grazen van schapen, runderen en geiten die er thuishoren. Ons levend cultureel erfgoed biedt nog steeds perspectief voor de toekomst. ●

Meer achtergrondinformatie over 'Interlaken' is te vinden via de volgende website: <http://www.iisd.ca/biodiv/angr/>.